

Briuselis, 2012 11 14
COM(2012) 670 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Vandens pagrindų direktyvos (2000/60/EB) įgyvendinimo

Upių baseinų valdymo planai

(Tekstas svarbus EEE)

{SWD(2012) 379 final}

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Vandens pagrindų direktyvos (2000/60/EB) įgyvendinimo

Upių baseinų valdymo planai

(Tekstas svarbus EEE)

1. IŽANGA

2000 m. Vandens pagrindų direktyvoje (VPD¹) nustatyti nauji plataus užmojo tikslai apsaugoti ir atkurti vandens ekosistemas kaip pagrindą, kuriuo būtų užtikrinama, kad žmonės, verslas ir gamta galėtų ilgą laiką tvariai naudotis vandeniu. Priėmus VPD, į teisiškai privalomą priemonę įtraukti pagrindiniai integruoto upių baseinų valdymo principai, vandens valdyme sujungiant ekonominį ir ekologinį požiūrius.

VPD nustatytas planas ir tvarkaraštis, pagal kuriuos valstybės narės iki 2009 m. turėjo parengti upių baseinų valdymo planus (UBVP). Tuose planuose turėjo būti nurodyti visi veiksmai, kurių reikia imtis upės baseino rajone, kad būtų pasiekti VPD tikslai.

Nuo 2001 m. VPD įgyvendinti padedama neformaliomis bendradarbiavimo pastangomis pagal bendrą įgyvendinimo strategiją, kurių ėmėsi valstybių narių ir Komisijos vandentvarkos pareigūnai kartu su visomis suinteresuotosiomis šalimis. Pagal bendrą įgyvendinimo strategiją parengta rekomendacinių dokumentų ir daug politikos dokumentų, ji yra vertinga patirties ir geriausios praktikos mainų platforma.

Pateikti šią Komisijos įgyvendinimo ataskaitą reikalaujama pagal VPD 18 straipsnį, ją rengiant remtasi valstybių narių pateiktų UBVP vertinimu. Prie jos pridedami Komisijos tarnybų darbiniai dokumentai, kuriuose yra išsamus UBVP vertinimas. Šia ataskaita remtasi rengiant Komisijos komunikato dėl Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenis.

2. PAGRINDINIAI VPD ELEMENTAI

Pagrindinis VPD tikslas – iki 2015 m. pasiekti, kad visų vandens telkinių būklė būtų gera. Šis tikslas apima geros ekologinės ir cheminės paviršinio vandens būklės ir geros kiekybinės ir cheminės požeminio vandens būklės tikslus.

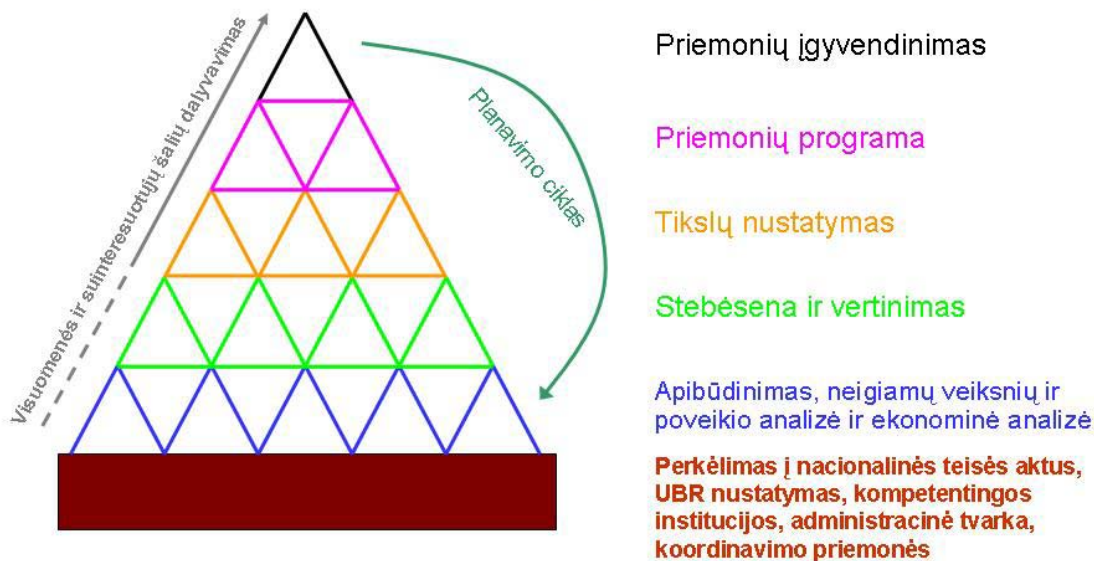
Pagrindinė VPD įgyvendinimo priemonė – UBVP ir susijusi priemonių programa (PP). Planavimo procesas pradedamas nuo nuostatų perkėlimo į nacionalinius teisės aktus ir administracinės tvarkos nustatymo, toliau – apibūdinamas upių baseinų rajonas², vykdoma stebėseną ir vertinama būklė, nustatomi tikslai, galiausiai sudaroma ir įgyvendinama priemonių programa. Priemonių veiksmingumo stebėseną ir vertinimas yra itin svarbi informacija, kuria remiantis vienas planavimo ciklas susiejamas su kitu. Priemonių programa yra priemonė, skirta reaguoti į nustatytus neigiamus veiksnius, taip sudarant galimybes upės baseinui arba vandens telkiniui pasiekti gerą būklę.

Planavimo proceso vertingumas, taip pat UBVP adekvatumas ir patikimumas priklauso nuo to, ar gerai įgyvendinamas kiekvienas tarpinis etapas. Pavyzdžiui, analizuojant neigiamus veiksnius ir poveikį praleidus reikšmingą veiksnį, stebėseną greičiausiai nebus vykdoma taip, kad jį įvertintų, o priemonių programoje nebus numatyta veiksmų jam spręsti.

¹ Direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus; kuri papildoma Požeminio vandens direktyva (2006/118/EB) ir Aplinkos kokybės standartų direktyva (2008/105/EB).

² Į šį veiksmą įeina apkrovų ir poveikio analizė, ekonominė analizė, vandens telkinių ribų nustatymas ir paviršinių vandens telkinių tipologijos ir etaloninių sąlygų nustatymas, ir ekologinės būklės vertinimo pagrindas.

Planavimo procesas

1 paveikslas. VPD planavimo proceso schema

3. UPIŲ BASEINŲ VALDYMO PLANŲ VERTINIMAS

UBVP vertinimo pagrindas – valstybių narių ataskaitos, kurias sudaro paskelbti planai ir lydimieji dokumentai³ ir elektroninės ataskaitos, teikiamos naudojant Europos vandens informacijos sistemą (angl. santrumpa WISE)⁴. Planų vertinimas – sudėtinga užduotis, kurią vykdant reikia išnagrinėti didelį kiekį informacijos, pateiktos 21 kalba.

Komisijos vertinimo tikslumas priklauso nuo valstybių narių ataskaitų tikslumo. Pripažįstama, kad ataskaitų teikimas yra svarbus valstybių narių įsipareigojimas, visų pirma – elektroninių ataskaitų teikimas WISE sistemoje. Yra labai geros kokybės ataskaitų pavyzdžių, tačiau taip pat yra atvejų, kai ataskaitose yra spragų arba prieštaravimų.

4. DABARTINĖ UBVP PRIĖMIMO IR ATASKAITŲ APIE JUOS TEIKIMO PADĖTIS

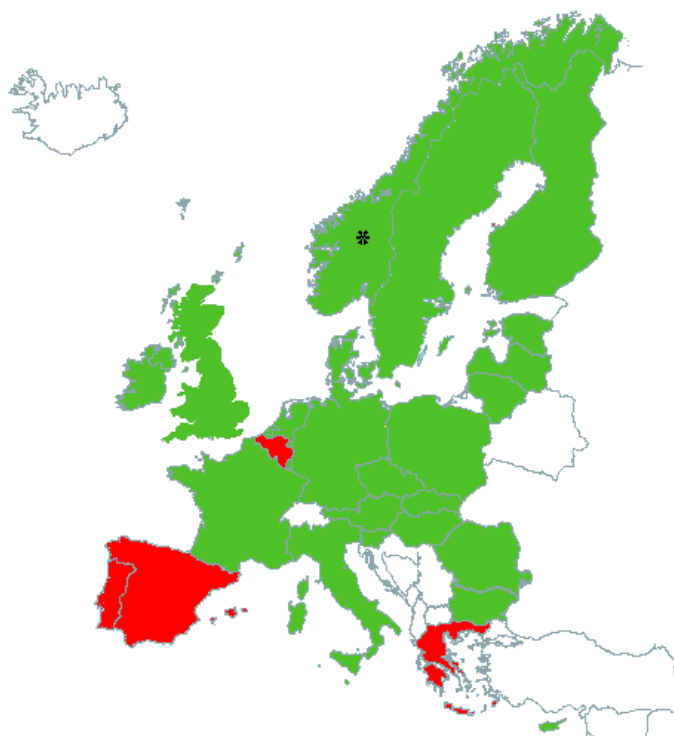
Visus planus priėmė ir ataskaitas apie juos pateikė 23 valstybės narės. 4 valstybės narės (Belgija, Graikija, Ispanija ir Portugalija) arba nepriėmė planų, arba priėmė ir ataskaitas

³ Žr. http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/implementation_documents_1/submitted_rbmps.

⁴ Žr. <http://water.europa.eu>, o visų pirma <http://www.eea.europa.eu/themes/water/interactive/water-live-maps/wfd>.

pateikė tik apie kai kuriuos planus. Iš viso Komisija gavo 124 UBVP (iš prognozuotų 174). 75 proc. šių planų susiję su tarpvalstybiniais upių baseiniais⁵.

Belgijoje Flandrijos regionas, Briuselio sostinės regionas ir federalinė vyriausybė (atsakinga už pakrantės vandenį) planus priėmė; Valonijos regiono planų tebelaukiama. Ispanijoje patvirtinti *Tinto Odiel y Piedras*, *Guadalete y Barbate* ir *Cuencas Mediterraneas Andaluzas* UBVP, tačiau ataskaitų apie juos nepateikta, tik Katalonijos upių baseinų rajono planas ir priimtas, ir apie jį pateikta ataskaita. Portugalijoje ir Graikijoje planų dar nepriimta ir ataskaitų apie juos nepateikta⁶.

2 paveikslas⁷. UBVP priėmimo padėtis. ŽALIA – priimti. RAUDONA – nepriimti arba iš dalies priimti.

Tai, kad kai kurios valstybės narės vėluoja priimti pirmojo ciklo UBVP, turi pasekmių antrajam įgyvendinimo ciklui tiek tose valstybėse narėse, tiek kitose šalyse, su kuriomis jos turi bendrų baseinų.

5. KOMISIJOS IŠVADOS. PAGRINDINĖS PASTABOS IR REKOMENDACIJOS

⁵ Norvegija įgyvendina Vandens pagrindų direktyvą pagal Europos ekonominės erdvės susitarimą pagal tame susitarime nustatytą grafiką. Todėl Norvegija priėmė 9 bandomuosius UBVP.

⁶ Belgijos, Graikijos ir Portugalijos atžvilgiu Teismas priėmė nepalankius sprendimus dėl to, kad jos nepriėmė planų ir nepateikė apie juos ataskaitų. Sprendimas dėl Ispanijos dar nepriimtas. Bylos: [Graikija - C-297/11](#), [Belgija - C-366/11](#), [Portugalija - C-223/11](#).

⁷ Atnaujinta apžvalga yra http://ec.europa.eu/environment/water/participation/map_mc/map.htm.

5.1. Ar iki 2015 m. bus pasiektas geros būklės tikslas?

Norint ilgą laiką turėti pakankamai geros kokybės vandens, būtina įgyvendinti su gera vandenų būkle susijusį VPD tikslą. Pasiekus gerą būklę visuose vandens telkiniuose, vandens ekosistemos galės atsikurti ir teikti ekosistemos paslaugas, kurios būtinos nuo vandens priklausančiai gyvybei ir ekonominei veiklai palaikyti.

Iš UBVP vertinimo matyti, kad prognozuojama pažanga siekiant tikslo, tačiau didelės dalies vandens telkinių atveju gera būklė 2015 m. pasiekta nebus. Taip yra dėl keleto priežasčių. Komisijos UBVP vertinime⁸ nustatytos pagrindinės kliūtys, su kuriomis susiduriama kiekvienoje valstybėje narėje, ir pabrėžiama, kad pagrindiniai neigiami veiksniai vandens aplinkai yra hidromorfologinis veiksnys, tarša ir pernelyg didelis vandens ėmimas.

	Valstybių narių skaičius	Vandens telkinių skaičius	Koks procentas vandens telkinių yra geros būklės arba gali būti pasiektas 2009 m.	Koks procentas vandens telkinių yra geros būklės arba gali būti pasiektas 2015 m.	Pažanga 2009–2015 m., proc.	2009 m. nežinoma būklė, proc. ⁹
Paviršinio vandens ekologinė būklė	21 ¹⁰	82684	43	53	10	15
Paviršinio vandens cheminė būklė	Informacija neaiški ir 2009 m. atskaitos taško nustatyti neįmanoma ¹¹					40
Kiekybinė požeminio vandens būklė¹²	24	5197	85	92	7	6
Cheminė požeminio vandens būklė¹²	24	5197	68	77	9	3

Šaltinis – valstybių narių pateikta informacija, 2012 m.

UBVP pateikta informacija apie paviršinio vandens cheminę būklę yra nepakankamai aiški, kad būtų galima nustatyti 2009 m. atskaitos tašką. Per pastaruosius 30 metų cheminė vandens telkinių kokybė stipriai pagerėjo, tačiau padėtis VPD nustatytų prioritetinių medžiagų požiūriu tikslų neatitinka. Didelės dalies paviršinio vandens telkinių atveju pranešama, kad jų cheminė būklė nežinoma. Be to, iš pirmųjų UBVP matyti, kad Direktyva 2008/105/EB, kuria nustatyti aplinkos kokybės standartai, įgyvendinama nevienodu mastu, todėl sudėtinga palyginti valstybių narių pateiktus cheminės būklės vertinimus.

⁸ Žr. pridėtus Komisijos tarnybų darbinius dokumentus.

⁹ Ispanija, Portugalija ir Graikija neįtrauktos, nes trūksta UBVP.

¹⁰ Dėl ekologinės būklės: valstybės, kurios nepateikė ataskaitų apie UBVP arba nepateikė ataskaitų apie išimtis, arba kuriose yra daug nežinomos būklės vandens telkinių, neįtrauktos.

¹¹ Dėl cheminės būklės: nurodoma, kad daugiau kaip 40 proc. paviršinio vandens telkinių yra „nežinomos cheminės būklės“, likusių vandens telkinių vertinimo palyginti negalima.

¹² Nurodytuose skaičiuose neatsižvelgta į Suomiją ir Švediją, kuriose yra labai daug geros būklės mažų vandens telkinių.

VPD pripažįstama, kad kai kurių vandens telkinių gerai būklei pasiekti gali prireikti daugiau laiko. Todėl joje leidžiama valstybėms narėms pasinaudoti išimtimi, remiantis gamtinėmis vandens telkinio sąlygomis, ir pratęsti galutinį terminą iki 2027 m. ar dar ilgiau¹³.

Galutinį geros būklės pasiekimo terminą taip pat galima atidėti, jei, *inter alia*, yra techniškai neįmanoma arba neproporcingai brangu atkurti gerą vandens telkinio būklę iki 2015 m¹⁴. Jei taikomos išimtys, pagal VPD reikalaujama, kad valstybės narės UBVP jas pagrįstų ir paaiškintų. Tai reiškia, kad reikia paaiškinti, kokių pagrindų įvertintos gamtinės sąlygos, neproporcingos išlaidos ir (arba) techninis neįgyvendinamumas ir kaip siekti geros būklės tikslo. Toks pagrindimas yra labai svarbus dėl sprendimo priėmimo skaidrumo ir atskaitomybės.

Pernelyg dažnai UBVP išimtimis naudojamosi siekiant pateisinti tai, kaip šiuo metu naudojamas vanduo, ir dabartinę valdymo praktiką, tačiau nepateikiama plano VPD tikslams pasiekti.

Rekomendacijos valstybėms narėms:

- *įvertinti kliūtis, sutrukdžiusias įgyvendinti pirmąjį ciklą, ir imtis veiksmų joms įveikti antrajame cikle;*
- *padidinti užmojus imantis priemonių gerai būklei pasiekti. Jei yra abejonių dėl veiksmingumo, imtis priemonių, kurių neteks gailėtis.*

5.2. Stebėseną ir vertinimas. Patikimos žinios, kad būtų galima priimti informacija grįstus sprendimus

Patikima vandens telkinių būklės stebėseną ir išsamaus vertinimo metodai yra esminiai tinkamos vandentvarkos elementai. Stebėseną kainuoja daug mažiau nei netinkami sprendimai.

VPD numatytos pritaikomos stebėsenos programos, kuriomis galima naudotis nustatant stebėsenos prioritetus, kur jų labiausiai reikia. Nustatant ir įgyvendinant priemones, išmaniosios stebėsenos programos turėtų būti neatsiejama faktų bazės sudarymo dalis. Daugelyje stebėsenos programų nėra aišku, ar informacija apie apibūdinimą ir neigiamus veiksmus vėliau naudojama kuriant UBVP, ir kaip ji naudojama.

Iš Komisijai pateiktos informacijos matyti aiški stebėsenos spraga. Matyti, kad maždaug 15 proc. ES paviršinio vandens telkinių ekologinė būklė nežinoma, taip pat nežinoma 40 proc. tokių telkinių cheminė būklė. Kai kuriose valstybėse narėse nežinoma daugiau kaip 50 proc. vandens telkinių ekologinė ir cheminė vandens būklė. Reikia ryžtingų pastangų.

VPD apibrėžta ekologinė būklė yra vandens ekosistemų struktūros ir funkcionavimo kokybės išraiška. Atliekant kalibraciją pagal VPD buvo palyginti valstybių narių ekologinės būklės vertinimo metodai, siekiant užtikrinti, kad jie atitiktų VPD apibrėžtis, ir valstybių narių rezultatų palyginamumą. Taip paskatinti didelio masto informacijos mainai, dėl kurių ekologinės būklės vertinimo srityje mažiau patyrusios šalys galėjo pasinaudoti kitų šalių žiniomis.

¹³ 4 straipsnio 4 dalies c punktas.

¹⁴ 4 straipsnio 4, 5 ir 7 dalys.

Nors padaryta daug pažangos, kai kuriose šalyse yra didelių vertinimo metodų nustatymo ir taikymo spragų. Dažnai bendra kalibracija atlikta moksliniame lygmenyje ir vandentvarkai nenaudota. Yra didelių spragų, susijusių su tarpiniais ir pakrančių vandenimis ir su biologinio vertinimo metodais, priklausančiais nuo hidromorfologinio veiksnio – svarbiausio neigiamo veiksnio, trukdančio pasiekti gerą ekologinę vandens telkinių būklę.

Iš cheminės būklės vertinimo matyti, kad didelės dalies vandens telkinių būklė nežinoma. Cheminės būklės stebėseną daugelyje valstybių narių yra nepakankama, stebimos ne visos prioritetinės medžiagos arba stebimas tik ribotas vandens telkinių skaičius.

Rekomendacijos valstybėms narėms:

- *patobulinti ir išplėsti stebėsenos ir vertinimo priemones ir taip užtikrinti, kad vandens aplinkos būklės vaizdas tolesnio planavimo reikmėms būtų statistiškai patikimas ir išsamus.*

5.3. Teisinė sistema ir valdymas

Patikima teisinė sistema ir tinkamos valdymo struktūros yra būtinos sėkmingo integruoto upių baseinų valdymo sąlygos.

VPD pabrėžtas kitas vandentvarkos aspektas – svarbiausia integruotos vandentvarkos upių baseinų mastu dalimi nustatyti vandens aplinkos apsaugos ir ekologiniai tikslai. Šiuo tikslu buvo tikimasi, kad bus pritaikytos dabartinės teisinės sistemos ir vandentvarkos administravimas.

Padaryta didelė pažanga, tačiau daugumoje valstybių narių, kur nesiimama jokių keitimo veiksmų, to nebuvo daroma. VPD aplinkos apsaugos tikslai įtraukti kaip papildomi tikslai, tačiau faktiškai į politinius sprendimus neįtraukti.

Labai svarbu, kad sprendimų priėmimas būtų tinkamai derinamas tarp sektorių. Sprendimai dėl ekonominės veiklos, kuriuose neatsižvelgiama į esamas ir būsimas galimybes naudotis vandens ištekliais, gali lemti netvarkingą praktiką, kaip antai išteklių poreikio, o tai turės neigiamų pasekmių aplinkai, gyventojams ir kitiems ekonomikos sektoriams. Priėmus VPD tikimasi, kad valstybės narės į UBVP įtrauks priemones, apimančias visus vandens naudojimo būdus, ir užtikrins UBVP derėjimą su kitomis teritorijų planavimo priemonėmis. VPD taip pat pereita nuo tradicinių į vandens naudojimą orientuotų būdų prie labiau integruoto būdo, kuris turėtų atsispindėti valdyme. Tai įvykdyta įvairiu mastu. Kai kuriais atvejais atsakomybė už VPD įgyvendinimą skirta specialioms padaliniais, kurie neturi aiškių sąsajų su kasdiene vandentvarkos veikla ar grįžtamojo ryšio baseinų lygmeniu. Todėl atsirado besidubliuojančių metodų, o kai kuriais atvejais priimami sprendimai ir vykdomi veiksmai, nesuderinami su VPD tikslais.

Norint įgyvendinti VPD valdymo principą upių baseinų mastu, ypač atsižvelgiant į tai, kad didžiosios ES dalies upių baseinai yra tarpvalstybiniai, labai svarbus ir tarpvalstybinis bendradarbiavimas ir įgyvendinimo procesų koordinavimas. Priėmus VPD tarptautinis bendradarbiavimas sustiprėjo ir labai pagerėjo. Kai kuriais atvejais toks bendradarbiavimas pažengė nuo informacijos mainų iki bendro problemų nustatymo ir bendrų sprendimų dėl tarpvalstybinių priemonių. Parengti bendri didelių tarpvalstybinių baseinų upių baseinų valdymo planai, tačiau reikia ir toliau dėti pastangas priemonėms koordinuoti.

Kitas svarbus VPD nustatytas elementas – visuomenės ir naudotojų dalyvavimas vandentvarkoje. Iniciatyviai veikiant galima priimti optimalius sprendimus, kurie priimtinesni ir geriau praktiškai įgyvendinami. Svarbu, kad konsultacijų rezultatai būtų svarstomi skaidriai, ir yra keletas šiuo požiūriu gerų pavyzdžių.

Rekomendacijos valstybėms narėms:

- *toliau tvirtinti integruotą daugiadalykę vandentvarką; ieškoti sprendimų, kaip ilguoju laikotarpiu išlaikyti aplinkos apsaugos ir tvarios ekonomikos plėtros pusiausvyrą ir, jei reikia, imtis teisinių ir administracinių priemonių;*
- *koordinuoti veiksmus su šalimis, su kuriomis turima bendrų upių baseinų, ankstyvoje UBVP rengimo proceso stadijoje, susitarti dėl tarpvalstybinių priemonių ir jas įgyvendinti;*
- *nuo planavimo proceso pradžios įtraukti suinteresuotąsias šalis ir institucijas, veikti skaidriai.*

5.4. Kiekybinių ir kokybinių aspektų integravimas vandentvarkoje

Tinkamoje vandentvarkoje turėtų būti integruoti kokybiniai ir kiekybiniai aspektai – VPD tikslų galima pasiekti tik jei vandens ekosistemos turės pakankamą švaraus vandens kiekį. Dėl šios priežasties gamtosauginis debitas yra būtinas ekologinei būklei palaikyti ir užtikrinti, kad būtų vandens įvairioms reikmėms. Su vandens kiekiu susijusių problemų svarba pripažįstama daugelyje Europos upių baseinų. UBVP planuose nustatytos priemonės, skirtos vandens trūkumo ir sausrų problemoms spręsti – prognozuojama, kad dėl klimato kaitos poveikio šios problemos gilės¹⁵. Tačiau UBVP planuose nustatyta trūkumų, susijusių su duomenų rinkinių kokybe ir buvimu, taip pat nuoseklių priemonių stygius.

Į daugelį UBVP planų įtraukta informacija apie klimato kaitos poveikį, tačiau dauguma atvejų ji neturi įtakos pasirinktoms priemonėms ir daugiau dėmesio jai skirti planuojama kitame UBVP planavimo cikle.

Potvynių rizikos valdymas yra neatsiejama integruotos vandentvarkos dalis, todėl visos Europos UBVP minimos su potvyniais susijusios problemos, visų pirma kaip priežastis, dėl kurios stipriai pasikeičia vandens telkinys. Antrąjį UBVP ciklą reikės derinti su pirmaisiais Potvynių rizikos valdymo planais.

Rekomendacijos valstybėms narėms:

- *taikyti gamtosauginio debito režimus ir taip užtikrinti, kad institucijos ir naudotojai žinotų, kiek vandens ir kokio debito režimo reikia norint pasiekti geros ekologinės būklės tikslą;*
- *patobulinti duomenų apie vandens kiekį, vandens prieinamumą ir paklausos raidos projekcijų rinkinius, kad būtų galima nustatyti nuoseklius ir veiksmingus priemonių rinkinius;*

¹⁵ Komunikatas apie vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūrą.

- *į UBVP įtraukti klimato kaitos aspektus;*
- *potvynių rizikos valdymo planų rengimą ir konsultacijas dėl jų derinti su antraisiais UBVP ir taip užtikrinti jų darną.*
-

5.5. Esminis iki VPD priimtų teisės aktų vaidmuo siekiant VPD tikslų

Iki VPD priėmimo ES vandens politikoje svarbius neigiamus veiksnius vandens aplinkai siekta mažinti direktyvomis dėl miesto nuotekų valymo ir nitratų¹⁶. Šiomis direktyvomis nustatyta vandens apsauga nuo neigiamų veiksnių, susijusių su maistingomis medžiagomis iš žemės ūkio ir miestų plėtra; šios direktyvos taip pat padeda siekti VPD tikslų.

Direktyvos dėl nitratų įgyvendinimas yra santykinai pažangesnis senosiose valstybėse narėse (ES-15), o nuo 2004 m. ES priklausančiose valstybėse narėse (ES-12), kuriose yra pereinamasis laikotarpis, įgyvendinimo pažanga gerokai mažesnė. Pagrindinės kliūtys – finansinės paramos ir tinkamo planavimo trūkumas.

Iš naujausios ataskaitos¹⁷ pagal Direktyvą dėl miesto nuotekų valymo matyti, kad ES-15 atveju nuotekų surinkimo sistemos naudojamos 99 proc. visos taršos apkrovos, o ES-12 atveju tokios sistemos naudojamos 65 proc. visos sukuriama apkrovos. Antrinis valymas naudotas 96 proc. ES-15 šalių apkrovos ir 48 proc. ES-12 šalių apkrovos. Specialus valymas naudotas 89 proc. ES-15 šalių apkrovos ir 27 proc. ES-12 šalių sukurtos apkrovos. Galimybė pasinaudoti ištekliais, kurie padengtų investicijas, išlieka kliūtis atitiktčiai įgyvendinti. Todėl reikėtų skatinti ekonomiškus inovatyvius techninius sprendimus.

Pramoninių išmetamų teršalų tarša reguliuojama Direktyva dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės¹⁸. Iš paskutiniosios šios direktyvos įgyvendinimo ataskaitos matyti, kad nors dėl jos ir buvo supaprastinti pramoninės aplinkosaugos teisės aktai daugelyje valstybių narių, pernelyg daug leidimų buvo išduoti esant išmetamųjų teršalų ribinėms vertėms, kurios neatitinka geriausių prieinamų gamybos būdų ir nepakankamai apsaugo vandens aplinką.

Rekomendacijos valstybėms narėms:

- *sustiprinti veiksmų programas ir pažeidžiamų zonų skirstymą pagal direktyvą dėl nitratų, pagerinti nuotekų valymo atitikties rodiklius nustatant tinkamus investavimo planus ir užtikrinti, kad išmetamųjų teršalų ribinės vertės atitiktų geriausius prieinamus gamybos būdus.*

¹⁶ Tarybos direktyva 91/271/EEB dėl miesto nuotekų valymo, OL L 135, 1991 5 30, ir Tarybos direktyva 91/676/EEB dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių, OL L 375, 1991 12 31.

¹⁷ 6-oji Komisijos Miesto nuotekų valymo direktyvos įgyvendinimo santrauka, Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SEC(2011) 1561 *final* (ataskaitiniai metai 2007-2008).

¹⁸ 2008 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/1/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, OL L 24, 2008 1 29, p. 8–29. Nuo 2014 m. sausio 7 d. bus pakeista 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės). Žr. http://ec.europa.eu/environment/air/pollutants/stationary/ippc/key_impl.htm.

5.6. Racionalaus naudojimo skatinimas nustatant tinkamas vandens kainas

Skaidrumas, užtikrinamas tinkamai pateikiant informaciją apie vandens sąnaudas – tai vandens kainų nustatymo politikos, kuria vartotojai tinkamai skatinami tausiai naudoti vandenį pagal VPD, vystymo pagrindas. Tačiau kol kas menkai pažengta skaidrios kainų politikos įgyvendinimo srityje.

Kad vanduo būtų naudojamas tausiai, reikia matuoti, kiek vandens suvartojama. Fiksuoti mokesčiai, tarifai, grindžiami drėkinamu plotu, ar bendros sąskaitos, kurios išdalijamos vartotojams, vargu ar skatina tausiai naudoti vandenį. Kai kuriose valstybėse narėse, kai kuriuose sektoriuose – kaip antai žemės ūkio ar namų ūkių, suvartoto vandens kiekio matavimas įgyvendintas nevysiškai.

Finansinių vandens paslaugų sąnaudų, įskaitant investicines sąnaudas, atgavimas užtikrina būtiną ilgalaikį investicijų tvarumą. Labai svarbi sąnaudų atgavimo dalis yra ir aplinkosauginės ir išteklių sąnaudos, jomis užtikrinamas tinkamas išorės išlaidų, susijusių su vandens naudojimu ir šalinimu, padengimas. Be to, sąnaudas už vandens paslaugas reikėtų susigrąžinti pagal principą „moka teršėjas“¹⁹.

Labai mažai valstybių narių įgyvendino skaidrų aplinkosauginių ir išteklių sąnaudų atgavimą. Sąnaudų atgavimas didesniu ar mažesniu mastu įgyvendinamas namų ūkiuose ir pramonėje. Daugumoje vietovių žemės ūkio reikmėms naudojamas vanduo apmokestinamas ribotai.

Įvertinus UBVP matyti, kad sąnaudų ir naudos vertinimo kokybė yra prasta. Būtina gerokai patobulinti šią sritį ir apibrėžti bendrą sąnaudų (įskaitant aplinkosaugos ir išteklių sąnaudas) ir naudos (įskaitant ekosistemų paslaugas) apskaičiavimo metodiką. Kitaip bus neįmanoma nei užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinama kainų nustatymo politika, nei išvengti neproporcingų ir neadekvačių priemonių.

Rekomendacijos valstybėms narėms:

- užtikrinti vandens kainodaros politikos skaidrumą ir sąžiningumą, ją grįsti matavimais;
- tobulinti sąnaudų ir naudos vertinimą ir taip užtikrinti sąnaudų atgavimą.

5.7. Priemonių finansavimas

Valstybių narių priemonių programose yra įvairių priemonių (teisinių, administracinių, techninių, infrastruktūros, mokymo ir pan.), kurios gali būti finansuojamos įvairiais būdais. Tikimasi, kad dalis priemonių bus apmokėta iš valstybių biudžetų, tačiau taip pat tikimasi, kad lėšų bus gauta iš privačiųjų veiklos vykdytojų, pavyzdžiui, taikant sąnaudų atgavimo nuostatas. Prie kai kurių VPD priemonių finansavimo gali prisidėti ir Europos fondai – struktūriniai, sanglaudos arba BŽŪP.

¹⁹ Komisija pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras prieš 9 valstybes nares, kurios siaurai interpretavo vandens paslaugas, apsiribodamos tik geriamuoju vandeniu ir vandens valymu.

Komisijos pasiūlyme dėl naujo 2014–2020 m. LIFE reglamento teikiama galimybė bendrai finansuoti projektus, kurie apima skirtingus ES fondus ir kitus finansų šaltinius viename didelės apimties projekte, skirtame priemonėms pagal VPD įgyvendinti.

Komisijos pasiūlymas dėl 2014–2020 m. sanglaudos politikos grindžiamas pagrindiniais VPD elementais ir siūloma *ex-ante* sąlyga dėl sanglaudos ir struktūrinių fondų lėšų naudojimo vandens sektoriuje. Sanglaudos politikoje numatyta galimybė sujungti vandens naudojimo valdymo poreikius su vandens politikos įgyvendinimu.

Sprendimai dėl finansavimo turi atitikti UBVP nustatytus prioritetus. Daugumoje UBVP nėra tikslios informacijos apie tai, kiek kainuos įgyvendinti priemonės ir kaip jos bus finansuojamos. Pasirenkant priemones reikia nustatyti finansavimo mechanizmus ir galimybę gauti lėšų. Kitaip nėra tikrumo, ar bus įmanoma jas įgyvendinti.

Rekomendacijos valstybėms narėms:

- *sprendimus dėl finansavimo (įskaitant finansavimą ES lėšomis) suderinti su UBVP nustatytais prioritetais ir veiksmiais, įskaitant ES vandentvarkos teisės aktų reikalavimų įgyvendinimą;*
- *į UBVP ir priemonių programas įtraukti priemonių sąnaudas, atsakingas institucijas ir nurodyti, kas padengs išlaidas.*

5.8. Kitų politikos krypčių įtraukimas

Vandens ištekliams svarbų poveikį daryti gali žemėnaudos planavimas, žemės ūkis, miestų plėtra, hidroenergija, laivininkystė, apsauga nuo potvynių. UBVP rengimo procesas yra unikali galimybė veikti kartu su minėtais sektoriais ir sukurti sistemą, kurioje galėtų būti tvariai vykdomos visos šios veiklos rūšys. Kad būtų įgyvendinta VPD, reikia įtraukti vandens politikos tikslus į nuo vandens priklausomos ekonominės veiklos vystymą ir planavimą.

Daugiau kaip 90 proc. įvertintų UBVP nurodyta, kad žemės ūkis yra didelis baseiną veikiantis neigiamas veiksnys, apimantis difuzinę arba taškinę taršą organinėmis medžiagomis, maistingosiomis medžiagomis, pesticidais, taip pat darantis hidromorfologinį poveikį.

Nors priemonių programose yra labai įvairių techninių, netechninių ar ekonominių priemonių, trūksta svarbių elementų (apimties, laiko ir finansavimo). Apibendrinant, UBVP nematyti ryžtingų veiksmų žemės ūkio daromam neigiamam poveikiui mažinti, taip pat nematyti patenkinamo ūkininkų susiejimo su VPD procesu²⁰. Be to, nepateikiama išsamios informacijos, kaip naudojamosi Kaimo plėtros programose numatytomis galimybėmis.

Komisijos pasiūlymuose dėl BŽŪP reformos²¹ yra daug elementų, kuriais būtų galima labai stipriai pagerinti žemės ūkio ir vandens politikos sąveiką. Jos apima VPD įtraukimą į kompleksinę paramą, jei atitinkamos tam tikros sąlygos, pirmojo BŽŪP ramsčio aplinkos tausojimo aspekto plėtojimą ir kaimo plėtros politikos programavimo sistemą, kurioje aiškiai

²⁰ Žr. Aplinkos GD svetainėje visomis kalbomis „[Rekomendacijos administravimo institucijoms, kaip Vandens pagrindų direktyvos \(VPD\) žemės ūkio priemonės padaryti aiškias ir skaidrias ūkiams](#)“ ir „[Vandens aspektų integravimas į ūkių konsultavimą. Pasiūlymų administravimo institucijoms vadovas](#)“.

²¹ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/index_en.htm.

nurodoma, kad tausius vandens naudojimas ir vandentvarka yra smulkesnieji prioritetai, kurių siekiama kaimo plėtros programose.

VPD 4 straipsnio 7 dalyje dėl naujų projektų ir vandens telkinių pakeitimų, nustatomos sąlygos, kurioms esant galima daryti tam tikrus vandens apsaugos ir ekonominės plėtros kompromisus. Šiuo straipsniu nustatyta, kad nauji pakeitimai galimi tik jei jie yra konkrečiai paaiškinti UBVP. Iš 116 įvertintų planų, kuriuose, *inter alia*, nurodytos išimtys, tik 12 planų nurodyti projektai, kuriems taikoma 4 straipsnio 7 dalis. Nors aišku, kad yra daugiau planuojamų ir vykdomų projektų, dėl kurių tikėtinas vandens telkinių būklės pablogėjimas, jie UBVP neminimi.

Iš to, kad daugumoje UBVP trūksta nuorodų į naujus projektus ir programas, matyti, kad neišnaudota proga imtis tvaraus ekonominės veiklos vystymo pagal faktinės integruotos vandentvarkos sistemą.

Taikant 4 straipsnio 7 dalį, hidroenergijos vystymui reikia skirti ypatingą dėmesį. Reikia tinkamai atsižvelgti į didelį hidroenergijos poveikį aplinkai. Prioritetą reikėtų teikti turimų įrenginių pertvarkymui ir išplėtimui, o ne naujai statybai, ir tai turi būti pabrėžiama atliekant strateginį vertinimą upių baseinų mastu, parenkant optimalias vietas energijos gamybos ir mažiausio poveikio aplinkai požiūriu²².

Panašiai, vidaus laivyba, nors ir gali būti nedaug anglies dvideginio į aplinką išmetanti transporto rūšis, taip pat gali daryti neigiamą poveikį vandens aplinkai. Pagal bendrą įgyvendinimo strategiją ir kitus procesus²³ parengtos išsamios gairės, kuriomis reikėtų naudotis, siekiant užtikrinti, kad vidaus laivyba būtų vystoma tvariais būdais, kurie nekliudytų siekti VPD tikslų.

Neigiami veiksniai vidaus vandenyse veikia ir jūrinės aplinkos būklę. Priemonėmis, kurių imamasi pagal UBVP, bus prisidėta prie geros aplinkos būklės siekimo pagal Jūros strategijos pagrindų direktyvą²⁴. Šia direktyva reikalaujama iki 2015 m. parengti priemonių programą ir tam galėtų būti naudingas derinimas su 2-ojo ciklo UBVP, kurie bus parengti iki 2015 m.

Rekomendacijos valstybėms narėms:

- *pasinaudoti UBVP procesu ir nustatyti aiškią ekonominės veiklos, kuri priklauso nuo vandens, vystymo sistemą;*
- *pagerinti bendradarbiavimą su ūkininkų bendruomene rengiant priemonių programas ir taip užtikrinti įgyvendinamumą ir priimtinumą; užtikrinti, kad ūkių konsultavimo sistemoms tektų aktyvius vaidmuo, ir išnaudoti kaimo plėtros programų teikiamas galimybes;*

²² Bendros įgyvendinimo strategijos politinis dokumentas dėl VPD ir hidromorfologinių veiksnių. Rekomendacijos, kaip geriau integruoti politiką (2006 m.).

http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/hydromorphology/hydromorphology/ EN_1.0_&a=d

²³ Ten pat. Taip pat žr. Bendrą pranešimą dėl vidaus vandenų laivybos ir aplinkos tvarumo Dunojaus baseine (2007 m.); PLATINA projekto Geros tvaraus vandens kelių planavimo praktikos vadovą (2011 m.); Komisijos rekomendacinį dokumentą dėl tvaraus vidaus vandens kelių vystymo ir valdymo pagal ES gamtos apsaugos teisės aktus (2012 m.).

²⁴ 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/56/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų jūrų aplinkos politikos srityje pagrindus, OL L 164, 2008 6 25.

- *rasti pusiausvyrą tarp savanoriškų veiksmų ir privalomų priemonių žemės ūkyje ir taip sudaryti tvirtą atskaitos tašką kaimo plėtros programoms ir su vandeniu susijusiems kompleksinės paramos reikalavimams; padidinti priklausomybę nuo įvairios paskirties gamtinių vandens sulaikymo priemonių;*
- *koordinuoti programas, planus ir projektus, kurie veikia vandens aplinką, (tokius kaip laivininkystė, hidroenergija ir apsaugos nuo potvynių priemonės) ir įtraukti juos į UBVP.*

6. IŠVADOS

- Rengiant UBVP įdėta daug pastangų. Mūsų žinios apie ES vandenų būklę ir jai įtaką darančią veiklą yra geresnės nei bet kada. Tačiau, atlikus Komisijos vertinimą matyti, kad norint pasiekti 2015 m., 2021 m. ir 2027 m. ciklą VPD tikslų, reikia ryžtingesnių pastangų.
- Yra gerų visų VPD aspektų įgyvendinimo pavyzdžių. Todėl UBVP patvirtinimo ir įgyvendinimo srityje atsiliekančios valstybės narės turi galimybę pasimokyti iš kitų ir taip jas pasivyti.
- Įgyvendinant reikėtų užtikrinti, kad vandentvarka būtų grindžiama geresniu pagrindinių rizikų ir neigiamų veiksnių upės baseine supratimu, kurio pagrindas – tinkama stebėseną. Taip bus galima nustatyti ekonomiškai efektyvias įsikišimo priemones ir užtikrinti ilgalaikį tvarų vandens tiekimą žmonėms, verslui ir gamtai.
- Komisija ir toliau sieks rezultatyvaus neformalaus bendradarbiavimo su valstybėmis narėmis ir suinteresuotosiomis šalimis pagal bendrą įgyvendinimo strategiją ir jį skatins.
- Komisija kartu su valstybėmis narėmis taip pat atliks dvišalę rekomendacijų, kurias Komisija pateikė šioje įgyvendinimo ataskaitoje ir lydimuosiuose dokumentuose, įgyvendinimo pažangos stebėjimą, tačiau kartu užtikrins reikiamą VPD nustatytų įpareigojimų įgyvendinimą.
- Šios ataskaitos išvadomis pasinaudota nustatant politikos pasiūlymus, pateiktus Komisijos komunikate „Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys“; jos bus toliau aptariamoms pagal bendrą įgyvendinimo strategiją.